160720 ـ حکم رکوع قبل از رسیدن به صف در نماز جماعت

سوال

نماز عصر هنگامی که وارد مسجد شدم امام برای رفتن به رکوع تکبیر گفت؛ من هم برای آنکه رکعت چهارم از دستم نرود پیش از رسیدن به صف به رکوع رفتم. آیا این کار جایز است؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اگر شخص برای از دست ندادن رکعت همراه امام، پیش از رسیدن به صف به رکوع رود کار مکروهی انجام داده اما نمازش ان شاءالله صحیح است.

دلیل آن حدیث ابی بکرة ـ رضی الله عنه ـ است که وقتی وارد مسجد شد که پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ در رکوع بود، پس پیش از رسیدن به صف به رکوع رفت، سپس این را به پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ گفت. ایشان ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرمودند: خداوند بر حرص و توجهت بیفزاید، اما دیگر تکرار نکن. این روایت را بخاری (۷۸۳) روایت نموده و باب آن را چنین نام نهاده است: بابِ اگر پیش از رسیدن به صف به رکوع رود.

این حدیث آشکارا دال بر صحت نماز کسی است که پیش از رسیدن به صف به رکوع رود، اما با این وجود چنین کاری مکروه است زیرا پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرمودند: ولی دیگر تکرار نکن.

امام شافعی ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

انگار ایشان وارد شدنش به صف را دوست داشته ولی عجله برای رفتن به رکوع را برای رسیدن به صف درست ندانسته، و امر نکرده که نماز را اعاده کند، بلکه این حدیث دلالت بر این دارد که ایشان رکوع وی به تنهایی را برایش کافی و درست دانسته (الأم: ۸/ ۶۳۶).

خطابی ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

«این که می‌فرماید: تکرار نکن راهنمایی وی هست که در آینده کار بهتر را انجام دهد، اما اگر رکوعش صحیح نبود حتما امر می‌کرد که نمازش را تکرار کند» (معالم السنن: ۱/ ۱۸۶).

حافظ ابن حجر ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

«این سخن ایشان که: خداوند بر حرصت بیفزاید یعنی بر حرصت در راه خیر بیفزاید. ابن منیر می‌گوید: پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ کار ابوبکره را از جهت عموم یعنی حرص بر رسیدن به جماعت درست دانسته و از یک جهت خاص نادرست تشخیص داده است.

و این که می‌فرماید: دیگر تکرار نکن یعنی کاری که انجام دادی و برای رسیدن به رکوع دویدی سپس بدون رسیدن به صف به رکوع رفتی و پس از آن راه رفته و خود را به صف رساندی.

برخی از دیگر تکرار نکن چنین استنباط کرده‌اند که این کار در آغاز جایز بوده و سپس با گفتن دیگر تکرار نکن توسط پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ از آن نهی شده است، بنابراین دیگر تکرار آنچه پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ از آن باز داشته جایز نخواهد بود و این روش بخاری در جزء القراءة خلف الإمام است.

طحاوی با سندی حسن از ابوهریره روایت نموده که رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ فرمودند: هرگاه کسی از شما به نماز آمد پیش از رسیدن به صف به رکوع نرود تا آنکه به جای خود در صف برسد (فتح الباری: ۲/ ۲۶۸ ـ ۲۶۹).

علمای کمیسیون دائم فتوا می‌گویند:

«رکوع پیش از رسیدن به صف و سپس راه رفتن [در حال نماز] تا رسیدن به صف مخالف سنت و مورد نهی است... خداوند بر حرصت بیفزاید ولی دیگر تکرار نکن، این حدیث دال بر نهی از کار کسی است که چنین کرده است».

عبدالعزیز بن باز ـ عبدالعزیز آل شیخ ـ عبدالله بن غدیان ـ صالح الفوزان ـ بکر ابوزید.

(فتاوی اللجنة الدائمة: ۶/ ۲۲۰).

شیخ ابن عثیمین ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

درست این است که پیش از رسیدن به صف به رکوع نرود؛ زیرا لفظ حدیث عام است: دیگر تکرار نکن (مجموع فتاوی و رسال العثیمین: ۸/ ۱۳).

مراجعه نمایید به پاسخ سوال (75156).

والله اعلم